

İsmail Beşikçi: 'Alevilerin Büyük Sırrı'

Resmi ideoloji Alevileri Türk ve Müslüman saymaktadır. Resmi ideolojiye göre Alevilik Müslümanlığın Türk yorumudur. Alevilik Türk'e has bir inançtır. X. ve XI. yüzyıllarda, daha sonraki yüzyıllarda Orta Asya'dan Kuzey Mezopotamya'ya ve Anadolu'ya göç eden Oğuzlar Şaman inançlarını ve ritüellerini de beraberlerinde getirmişlerdir. Orta Asya'daki şaman inan...çlarının İslamiyetle senteziyle Alevilik oluşmuştur. Alevilik, Müslümanlığın Türk yorumudur. Aleviler etnik bakımdan Türk'tür. Kürt olan Aleviler de varsa, bu onların asıllarının Kürt olduklarını göstermez, asıllarının Türk olduğunu fakat zamanla Kürtlerin içinde Kürtleştiklerini gösterir. Çünkü Alevilik Türk'e, Türkmenlere has bir inançtır, Türklerin Orta Asya'dan getirdikleri bir kültürdür.

Resmi görüşün Alevilikle ilgili düşüncesi, inancı budur. Bu, Türkiye'de yerleşik bir görüştür. Üniversite, basın, siyasal partiler, yazarlar, yargı organları bu görüş doğrultusunda düşünce geliştirmekte ve tavır sergilemektedir. Alevilerin çok büyük bir kısmı da, bu düşünceleri ifade eden bazı kişilerden, gruplardan, otoritelerden hoşlanmasalar da Aleviliğin Türklük olduğunu, Müslümanlık olduğunu söylemekten haz duymaktadırlar.

Ünsal Öztürk'ün "Damlanın İçindeki Gerçek ALEVİLERİN BÜYÜK SIRRI" kitabı (Yurt Kitap-Yayın, Kasım 2005, Ankara, 307 s.) bu yerleşik görüşleri sarsıcı niteliktedir. Kitapta Aleviliğin şamanlıkla hiçbir ilişkisi olmadığı, Orta Asya'daki geleneklerle hiçbir ilişkisi olmadığı çok açık bir şekilde ortaya konuşmuştur. Şaman, ayin sırasında, her zaman saatin istikameti yönünde, doğu-güney-batı istikameti yönünde hareket ediyor. Semah yürüyenler ise, saat istikametinin tersi yönünde, batı-güney-doğu istikametinde hareket ediyor. (s. 24, 36, 100) Ünsal Öztürk göksel hareketlerle ayin yapanların hareketlerini ilişkilendirerek başlıca iki sistemden söz ediyor. "Asyatik Sistem", "Yukara Mezopotamya ve Anadolu Sistemi" (s 37, 97). "Asyatik Sistem" Orta Asya'daki şamanların hareketini, "Yukarı Mezopotamya ve Anadolu Sistemi" cem törenlerinde semah yürüyen Alevilerin ve sema ayini yapan Mevlevilerin hareketini anlatmaktadır. Ünsal Öztürk şamanların ve Alevilerin zıt yönlerde hareket ettiklerini kitabın birçok yerinde söylemektedir. Olgulara yeni olgular katarak bu iki sistemin birbirlerinden çok farklı olduğunu belirtmektedir. "Orta Asya Türklüğünün inancı gökyüzünün Kutup Yıldızı ekseninde döndüğüydü. Bütün sistem Kutup Yıldızı etrafında saat istikametinde dönüyordu. Oysa Anadolu ve Yukarı Mezopotamya'nın Alevileri saat istikametinin tersine semah dönerler. Kutup Yıldızı merkezli düşünmezler" (s. 188) Dünya merkezli düşünürler.

Ünsal Öztürk buna bağlı olarak da Aleviliğin şamanlık olmadığını, örneğin Alevi dedesinin şaman olmadığını, Alevi dedesinin şamana hiç benzemediğini ortaya koymaktadır. Örneğin şamanların evlilik törenine katılmadığını, şamanın sadece kız kaçırma törenine katıldığını, Alevilikte ise evliliğin, ailenin çok saygın olduğunu, bu töreni dedenin yönettiğini söylemektedir. Alevilikte kız kaçırmanın olmadığını da vurgulamaktadır. (s. 202)

Şamanın büyücü olduğu, fal baktığı, ayin sırasında trans haline geçtiği (s. 60), ayin sırasında yaptıklarını hatırlamadığı, halbuki Alevi dedesinin bu dünyanın adamı olduğu da vurgulanmaktadır (s. 130). Alevi dedesi cem törenleri sırasında Aleviler arasındaki bazı anlaşmazlıkları çözümlenmeye çalışmaktadır.

Ünsal Öztürk'ün bu düşüncesini vurgulamakta yarar vardır. Çünkü Alevilik konusunda yazarlar, konuşanlar, araştırma inceleme yapanlar Aleviliğe tarihsel ve toplumsal bir temel

ararken “Alevilerin hareketi aynen şamanın hareketi gibidir” (s.89) demektedirler. Böylece Aleviliğin Türklük olduğunu, Orta Asya’dan göç eden Türk boylarının, Oğuzların, Türkmenlerin beraberlerinde getirdiği bir kültür, bir inanç olduğunu söylemektedirler. Bu şekilde tezlerini, iddialarını ispatlamış olmaktadırlar. Ünsal Öztürk kitabında bu araştırmacıları eleştirmektedir. Prof. Dr. Yusuf Ziya Yörükkan, Cemal Şener, İlhan Cem Erseven, Erdoğan Çınar, Dr. Ali Selçuk, Prof. Dr. Bahaeddin Ögel, Dr. İsmail Kaygusuz, Dr. İsmail Onarlı, Esat Korkmaz, Dr. Ali Dursun Gülçiçek, Prof. Dr. İrene Melikof eleştirilen yazarlar arasındadır.

Ünsal Öztürk kitabının ikinci bölümünde Aleviliğin Müslümanlık olmadığını da vurgulamaktadır (s. 219 vd.). Yukarıda sözü edilen araştırmacılar Aleviliğin Türklük olduğu gibi Müslümanlık olduğunu da söylemektedirler. Alevilikteki Muhammed, Ali, Hasan, Hüseyin, on iki imamın imgelerini, Kırklar Cemi’ni buna delil olarak göstermektedirler (s. 133). Ünsal Öztürk ise sözü edilen kitabında Aleviliğin Orta Asya’daki şaman inancıyla bir ilişkisi olmadığı gibi Aleviliğin Müslümanlık da olmadığını, Aleviliğin sadece Türklere has bir inanç olmadığını, Aleviliğin Müslümanlığın Türk yorumu olmadığını açık bir şekilde göstermektedir. Ayın sırasında şamanların saat istikametinde, Alevilerin ise saat istikametinin tersine dönmeleri gözden irak tutulmaması gereken bir olgudur ama yukarıda sözü edilen araştırmacılar ve daha birçokları Aleviliğin Türklük ve Müslümanlık olduğunu anlata anlata bitirememektedirler. Kişi olarak bu araştırmacıların şamanların ve Alevilerin zıt istikametlerde dönmelerinin bilincinde oldukları, bu olgunun farkına vardıkları kanısında değilim. Bu tutumun bilim yöntemi açısından irdelenmesi gerekir kanısındayım.

Bilim Yöntemi, Bir Kere Daha...

Resmi ideolojinin görüşlerini, resmi ideolojinin kabullerini yukarıda belirtmiştik. Yukarıda isimleri belirtilen araştırmacılar, akademisyenler ise bu görüşlerden, bu düşüncelerden hiç kuşku duymuyorlar. Bu görüşleri, düşünceleri olduğu gibi benimsiyorlar, bunları doğrulamak için yoğun bir çaba içine giriyorlar. Aleviliğin Türklük olduğunu, Aleviliğin Müslümanlık olduğunu anlatmaya, ispat etmeye çalışıyorlar. Halbuki bu tartışmalı bir konudur. Tartışmalı bir konuda araştırmacıların resmi görüşün ileri sürdüğü düşünceleri sorgulamaları gerekir. Bilim insanının çok önemli bir niteliği vardır: Bunu Prof. Dr. Cemal Yıldırım Kepler’in (1571-1630) bilim tarihindeki yerini anlatırken şöyle ifade etmektedir:

1. “Kaynağını “otorite” denen kişilerden, antik otoritelerden alan bazı düşünceleri, bazı inançları sorgulamak, bunların yanlış olabileceğini görmek ve bunları ortaya koyabilecek kadar, yani kamuoyuna açıklayabilecek kadar dürüst ve cesur olmak

2. Olguların ve olgusal ilişkilerin çözümlenmesinde beğeni ve

eğilimlerimize uyan birtakım düşünce ve teorilere değil fakat nesnel ve olgusal verilere bağlı kalmak esastır. Düşüncelerimizi ve teorilerimizi olgulara ve olgusal ilişkilere tam uyacak şekilde değiştirmekten ne pahasına olursa olsun kaçınmamak.” (Cemal Yıldırım, Bilim Tarihi, Remzi Kitabevi, İstanbul 1983, s. 102; Ayrıca Colin A. Ronan, Bilim Tarihi, Dünya Kültüründe Bilimin Tarihi ve Gelişmesi, Çev., Ekmelettin İnsanoğlu, Feza Güner Gün, Tubitak Yayınları, s. 376-379; Stephan F. Mason, Bilim Tarihi, Çev., Umur Daybelge, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001, s. 120-123, s. 197-199)

Bu ilkelerin yaşama geçmesi de önemlidir. Bu da bilim insanının dikkate değer bir niteliğini ortaya koymaktadır. Sadece bilgi birikimi yeterli değildir. Sağlıklı bir buluş da önemlidir. Sağlıklı dik bir duruş yoksa, bu ilkelerin yaşama geçmesi de olanaklı olmaz. Resmi ideolojinin baskıları karşısında her zaman geri adım atılması söz konusudur.

Bilim gerçeği araştırmak, gerçeğe yaklaşmak uğraşı içindedir. Resmi ideolojinin ise gerçeği gizlemek, gerçeği saptırmak, gerçeği yok saymak gibi temel bir uğraşısı vardır. Resmi ideolojinin hizmetindeki “bilim” ise gerçeği araştırmak, gerçeğe yaklaşmak değil, gerçeği gizlemek, gerçeği saptırmak gibi bir uğraş içindedir. Kürt sorunu, Ermeni sorunu, Alevi sorunu, azınlıklar gibi sorunlarda durum açıkça böyledir. Yukarıda sözü edilen araştırmacılar, akademisyenler tam da bu çaba içindedirler. Örneğin Erdoğan Çınar resmi ideolojiyi, Türk tarih tezini doğrulamak için Sumerlerin Türk olduğunu bile söylemeye çalışıyor (Ünsal Öztürk, age., s. 185).

Bu konuda, bir yazıya değinmeyi gerekli görüyorum. 2003 yılında “Alevilerde Kafa Karışıklığı” başlıklı bir yazı yayınlanmıştı. Bu yazı Haziran 2003 tarihli ve 53 sayılı Pir Sultan Abdal dergisinde yayınlandı (s. 2-19). Bu eksik bir yazıydı, yazının tamamını internette, bazı Alevi sitelerinde bulmak mümkündür. Bu yazıda Alevi inancını, Alevi kültürünün, Alevi yaşam biçiminin Orta Asya’da yaşayan Türklerin yaşam biçimleriyle, kültürleriyle büyük bir farklılık gösterdiğini belirtmişim. Örneğin Türkmenistan, Kazakistan, Kırgızistan gibi ülkelerde çeşitli zamanlarda, çeşitli mekanlarda, çeşitli nedenlerle sergilenen folklor ürünlerinin, örneğin Alevi semahlarında görülen motifleri hiç içermediğini belirtmeye çalışmışım. Aleviliğin Müslümanlık olmadığını da belirtmişim. Şiiliğin Müslümanlık olduğunu, fakat Şiilikle Alevilik arasında çok büyük farklar, zıtlıklar olduğunu belirtmişim. Bu yazıya birçok eleştiri yapıldı. Demir Küçükaydın, Şakir Keçeli, Cemal Şener, İsmail Onarlı gibi araştırmacılar bu yazıyı, bu düşünceleri uzun uzun eleştirdiler.

Araştırmacılar Aleviliğin Türklük olduğunu, Müslümanlık olduğunu vurguluyorlardı. Alevilik Orta Asya’dan Ortadoğu’ya, İran’a, Kuzey Mezopotamya’ya, Anadolu’ya göç eden Türk boylarının beraberlerinde getirdiği bir inançtır, Alevilik Orta Asya’daki Türklerin şaman inancının İslamiyetle senteze girmesiyle oluşan bir inançtır, Alevilik İslamiyet’in Türk yorumudur diyorlardı. Bu araştırmacılar Beşikçi’yi tarih bilmemekle, sosyoloji bilmemekle, Aleviliği hiç bilmemekle suçluyorlardı. Bütün bunları çok iyi bilen bu araştırmacıların ise resmi ideolojinin direktiflerine uygun hareket ettikleri, Aleviliği Müslümanlık içine koymaya çalıştıkları çok açıktır. Bu eleştirilere Sanat ve Hayat’ın yakında yayımlayacağı, Hacı Orman tarafından hazırlanan Türkiye’de Aydınlar isimli söyleşide cevap verilmiştir. Ünsal Öztürk’ün, “Alevilerin Büyük Sırrı” kitabında Aleviliğin Orta Asya’ya, Şamanlıkla hiçbir ilişkisi olmadığı ayrıntılı bir şekilde, olgulara dayanılarak, inandırıcı bir şekilde ortaya konuyor. Bu araştırmacıların Ünsal Öztürk’ün düşüncelerine ne diyecekleri merak konusudur.

Bu sürecin bilim yöntemi açısından irdelenmesinde yarar vardır. Prof. Dr. Yusuf Ziya Yörükün “1931 yılında bizzat Atatürk tarafından Türk Dinleri ve Türk Mezhepleri Üzerine bir kitap yazmaya memur edildiğini...” anlatıyor. Bk. Anadolu’da Aleviler ve Tahtacılar, Eklerle yayına hazırlayan Turhan Yörükün, Kültür Bakanlığı Yayını, 2. Baskı, Ankara 2002. Bu kitabın başında Dr. Turhan Yörükün’in bir giriş yazısı var. Bu yazı “Prof. Dr. Yusuf Ziya Yörükün’in Hayatı, Eserleri ve Alevilikle İlgili Görüşleri” başlığını taşıyor (s. 1-40). Yusuf Ziya Yörükün, Atatürk’ün bu istemi üzerine 1932 yılında “Türk Dinleri ve Mezhepleri” konusunda iki ciltlik bir inceleme hazırlıyor. Birinci kitap “Müslümanlıktan Önceki Türk

Dinleri” başlığını taşıyor. Daktilo metninin 330 sayfa olduğu görülüyor. İkinci incelemenin başlığı ise “Müslümanlıktan Sonraki Türk Dinleri”dir. 420 sayfa olduğu görülüyor. (Turhan Yörükân’ın adı geçen yazısı, s. 7-11) Birinci kitap, “Müslümanlıktan Evvel Türk Dinleri-Şamanizm” başlığıyla, Kasım 2005 de, Yol Yayınları arasında yayımlanmıştır.

Prof. Dr. Yusuf Ziya Yörükân’ın emeğine, Dr. Turhan Yörükân’ın emeğine saygı duymak gerekir. “Müslümanlıktan Önceki Türk Dinleri” çalışmasında, Prof. Dr. Yusuf Ziya Yörükân’ın değerli saptamalarda bulunduğu da görülmektedir. “Lakin bundan, Alevilerde ahiret fikrinin mevcut olduğu manası çıkarılmamalıdır. Çünkü Alevilerde, ileride izah edileceği veçhile, ne uluhiyyet fikri , ne ahiret mefhumu, ne de bu iki tasavvurun neticesi olun cennet ve cehennem akidesi yer bulmuş değildir...” (Söz eden Ünsal Öztürk, a.g.e., s. 126) Bütün bunlara rağmen, şu hususun vurgulanması da gerekir. İsmarlama yapılan incelemelerden, araştırmalardan bilim çıkmaz. Çünkü, kendisine araştırma ismarlanan kişi, bu araştırmayı ismarlayan kişinin, kurumun düşüncelerini, duygularını, bu incelemeden nasıl bir sonuç beklediğini bilir. Bu çerçevede bir inceleme hazırlar, bu istemlere cevap veren, bu istemleri tatmin eden bir inceleme hazırlar. Arzu edilen sonuçlara ulaşabilmek için olguları zorlar, çarpıtır, bazı olguları da yok sayar. Bu ismarlamayı yapan, yönetimde söz sahibi olan tek kişiye bu açıkça böyledir. Bu süreçten bilim çıkmaz. Bu, bilim yöntemine uygun bir süreç değildir. Bilimsel bilgi nasıl ortaya çıkar, bilim nasıl gelişir? Toplumsal yaşamda, veya araştırma-inceleme sürecinde, herhangi bir sorun sizin bilincinize çarpıyorsa, bu sorun kafanızı meşgul ediyorsa, bu sorun sizde bir merak uyandırıyor, işte o zaman, bu sorunun cevabını kendi olanaklarınızla çalışırsınız... İşte bilimsel bilgi böyle bir süreçte ortaya çıkar. Bilim bu ilişkiler çerçevesinde gelişir. Böyle bir incelemenin temel koşulu düşün özgürlüğüdür. O toplumda düşün özgürlüğü, ifade özgürlüğü kurumlaşmışsa, böyle bir inceleme yapılabilir. Bilim ortamı, ancak, ifade özgürlüğünün var olduğu bir ortamda oluşur.

Prof. Dr. İrene Melikof da Alevi araştırmaları konusunda emeği büyük olana bir akademisyendir. Prof. İrene Melikof bu emeğini resmi ideolojinin hizmetine vermiştir. Bu noktada da bilim yöntemiyle ilgili birkaç şey söylemek gerekiyor. Bilimsel çalışmanın hareket noktalarından biri, ciddi bir hipoteze sahip olmaktır. Toplanan veriler bu hipotezin ışığı altında değerlendirilecektir. Eğer böyle güçlü bir hipoteziniz yoksa, araştırma sürecinde topladığınız bilgiler, veriler, bilgi yığını, veri yığını olmaktan öte bir anlam taşımaz. Bu hipotez elbette, olguların izleminden ve gözleminden çıkarılmış bir hipotez olmalıdır. Prof. Melikof’un bütün çabası resmi ideolojiyi doğrulamaktır. Örneğin Kırklar Cemi, Alevilerin Müslümanlığını göstermek için anlatılmaktadır. Prof. Melikof da böyle yapmaktadır. (Ünsal Öztürk, a.g.e., s. 221-222) Prof. Melikof Aleviliğin Türklük olduğunu, Müslümanlık olduğunu vurgulamaktadır. Halbuki Kırklar Cemi Müslümanlığı reddeden bir tezdır. Bütün bunlar bilimsel bir tutum değildir. Bu tutumdan bilimsel bilgi çıkmaz, bilim çıkmaz.

Peygamber Muhammed, Kırklar’ın toplandığı mekanın kapısını çaldığı zaman, içeriden bir ses, “kimsin?” diye sorar. Muhammed, “ben Peygamberim” der. İçeriden, “Sen git, ümmetine peygamberlik yap, bizim peygambere ihtiyacımız yoktur” der. Demek ki içeride olanlar, Peygamberin ümmetinden değildir. Kırklar bunu anlatmaya çalışıyorlar. Ayrıca Muhammed Peygamber kendisinden yapılmasını istenen bazı şeyleri de yapamaz. Örneğin, üzüm tanesini ezemez. Halbuki Prof Melikof Muhammed’in üzüm tanesini ezerek Kırklara yetecek kadar şerbet yaptığını söylemektedir. Bütün bunlara rağmen İsmail Onarlı, (s. 226) Esat Korkmaz (s. 231), Dr. Ali Duran Gülçiçek (s. 233), Dr. İsmail Kaygusuz (s. 224) gibi araştırmacılar Kırklar Meclisi’ne kimlerin katıldığını anlatmaktadırlar. İleri sürdükleri listelerde Muhammed

ve yakınlarının isimlerini vermektedirler. Ehlibeyt'in Kırklar Meclisi'ne eksiksiz katıldığını vurgulamaktadırlar. Peygamberin miracının 619 yılında gerçekleştiği kabul edilmektedir. Halbuki örneğin Esat Korkmaz Kırklar Meclisi'ne katılanların isimlerini verirken "İmam Hasani Müçteba, İmam Hüseyin Şehidi Kербela" diyerek Hasan'ı ve Hüseyin'i de sayıyor. Halbuki Hasan 624, Hüseyin 625 doğumludur. Dr. Ali Duran Gülçiçek ise Kırklar Meclisi'nin toplandığı yer hakkında şöyle düşünmektedir: "Hazreti Muhammed miracını tamamlayıp geri döndükten sonra kızı Fatma'nın (Damadı Ali'nin) evinde toplanan Kırklar Meclisi'ne varır" (s. 233). Halbuki 609 doğumlu Fatma'nın Ali ile evlenmesinin 623 olduğu belirtilmektedir. Görüldüğü gibi araştırmacılar olguları zorlayarak, olguları çarpıtarak resmi ideolojinin kabullerini doğrulama gayreti içine girmektedirler. Bunların bilim yöntemine aykırı tutumlar olduğu açıktır. Fakat Kırklar Meclisi konusunda hazırlanan bu listelerde peygambere çok yakın oldukları halde Ebubekir, Ömer, Osman isimlerine rastlanmamaktadır. Burada Alevilerin bu kişilere karşı duyduğu öfke dikkate alınmaktadır. Halbuki Alevilerin Halife Ebubekir'e, Halife Ömer'e, Halife Osman'a öfke duymaları anlamlı değildir. Halife Ali ile kendisinden önceki üç halife arasında hiçbir sorun yoktur. Ali kendisinden önceki üç halifenin de danışmanlığını yapmıştır. Ali, üç halifenin de baş danışmanıdır. Aynı zamanda Ömer Ali'nin damadıdır. Ali'nin kızı Ümmü Gülsüm Ömer ile evlendirilmiştir. Ünsal Öztürk "Alevilerin Büyük Sırrı" kitabında bu evliliklerden de söz etmektedir (s. 227-228).

Bilim yöntemi konusunda bir olayı anlatmayı gerekli görüyorum. Bu olay bilim yönteminin Türkiye'de nasıl algılandığı konusunda bilgi vermektedir. Ünsal Öztürk'ün kitabı yayımlandıktan sonra yayınevine zaman zaman uğrayan bir arkadaş Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetlerinden birinde öğretim üyeliği yapan bir profesöre kitapla ilgili izlenimlerini soruyor. "Ünsal Öztürk Alevilerin Büyük Sırrı" başlıklı bir kitap yayımladı, bu kitabı gördünüz mü, okuma fırsatı buldunuz mu?" diyor. Dil, din, kültür konularıyla ilgilenen profesör kitabı görmediğini belirttiikten sonra "Her önüne gelen kitap yazıyor, aslında kitapları üniversite öğretim üyeleri yazmalı, profesörler yazmalı, her önüne gelenin kitap yazmasına engel olunmalı..." diyor. Görüldüğü gibi burada düşün özgürlüğü, ifade özgürlüğü filan vurgulanmıyor. Unvanlı olan kişilerin kitap yazması isteniyor. Halbuki kafasında bir sorun olan, bilincine bazı sorunlar çarpan kişiler araştırmalar, incelemeler yaparak bu sorunları kavramaya çalışabilirler. Unvanlı kişiler ise daha çok resmi ideolojiye uygun eserler ortaya koyuyor. Unvanlar çalışmanın bilimselliğini değil, resmi ideolojiye uyumunu gösteriyor. Sosyal bilimler alanında Kürt sorunu, Ermeni sorunu, Alevi sorunu, azınlıklar sorunu gibi alanlarda çoğu zaman böyle oluyor. Üniversite, profesörler resmi ideolojinin direktiflerine daha kolay bir şekilde, daha hızlı bir şekilde uyum gösteriyor.

Coşkun Kırca'nın da benzer bir düşüncesi vardı. Coşkun Kırca düşün suçlarıyla ilgili davalarda, mahkemelerin ilgili kimseye kitap yazmasının yasak edilmesi kararının verilmesini istiyordu. Ağır hapis ve ağır para cezaları yanında kitap yazmasını yasaklama cezasının da verilmesini istiyordu. Halbuki kafasında açıklayacağı düşünceler bulunan bir kişi bunu şu veya bu şekilde açıklamaya çalışır. Düşünce açıklaması izinle gerçekleştirilecek bir süreç değildir. Düşüncelerini açıklayanlar bunun yaptırımlarına da elbette katlanacaklardır.

Büyük Sır

Ünsal Öztürk kitabının ikinci bölümünde Alevilerin sırrının ne olduğunu açıklamaktadır. Bu doğumla ilgili bir süreçtir, tıbbi bir süreç... Bütün tek tanrılı dinlerde, Musevilik'te,

Hıristiyanlıkta, Müslümanlıkta insanın çamurdan yaratıldığı şeklinde bir söylence vardır. Ünsal Öztürk ise Alevilerin yaradılışa değil doğuma inandıklarını vurgulamaktadır (s. 234-246). Kırklar Cemi'nin, bebeğin ana rahminde ilk kırk gün içinde teşekkül etmesiyle ilgili olduğunu anlatmaktadır. Kitapta bu tıbbi süreç ikna edici bir şekilde anlatılmaktadır. Bu bilimsel bir olaydır, İslamiyet'in getirdiği yasaklar doğa ile ilgili bu bilginin açıklanmasına engel olmaktadır. XVI. Ve XVII. Yüzyılları düşünelim Giardano Bruno'yu, (1548-1600), Galileo Galilei, (1564-1642), Michael Servetus'u (1511-1553), Castellion'u (1515-1563) hatırlayalım. Michael Servetus bir İspanyol rahiptir. Tıbbi konularla da yakından ilgileniyordu. Kan dolaşımına ilişkin çalışmaları vardı. Hıristiyanlığın Yeniden Düzenlenmesi (1553) isimli eserinden dolayı Callen tarafından yakılarak öldürüldü. Castellion, Servetus'un düşüncelerini açıklama hakkı olduğunu savunan bir aydıydı. Calven tarafından Castellion da ağır maduriyetlere giderek ölüme mahkum edildi (Stephan F. Mason, Bilim Tarihi, age., s. 197-199). "Dünya dönüyor" şeklindeki önermelerin din eleştirilerinin araştırmacıların hayatına mal olduğu biliniyor. Bebeğin ana rahminde ilk kırk gün içinde oluşması da bu şekilde yasaklanmış bir bilgidir.

İşte bu noktada çok önemli bir soru vardır: İslamiyet'ten önceki dönemlerde, İsa'dan önceki dönemlerde bu durum bilinebilir mi? Mikroskobun olmadığı, insan vücudunun açılmadığı, nasıl açılacağı bilinmediği bir dönemde erkeğin ve kadının birleşmesinden sonra ana rahminde ilk kırk gün içinde meydana gelen gelişmeler nasıl bilinebilir? Bu konuda şu söylenebilir: O dönemlerde de bunun bilinebilen bir durum olduğu söylenebilir. O dönemin bilimcilerinin bu bilgiye ulaşmış olabilecekleri düşünülebilir. Belki bu durumları yazarlar da vardır. Bu eserler o dönemin kütüphanelerinde de vardı. Bu da düşünülebilir. Fakat çeşitli zamanlarda bu kütüphaneler yakıldılar. İskenderiye, Bağdat, Buhara, Alamut kütüphaneleri yakıldı. Bu kütüphanelerle birlikte hangi bilgilerin yakılıp kül edildiği insanlığın neler kaybettiği bilinmiyor. Örneğin Moğollar tarafından yakılan Alamut kütüphanesinde kaç eser vardı? Her sene kaç orijinal eser yazılıyordu? Her sene daha önceleri yazılan kaç eser çoğaltılıyordu? Bunlar bilinmiyor. Umberto Eco, Gülün Adı romanında manastırın kütüphanesinde kitapların el yazısıyla çoğaltıldığı bir bölüm olduğunu, bu bölümde işi bu olan rahiplerin çalıştığını yazmaktadır. İskenderiye, Bağdat, Alamut gibi kütüphanelerde de benzer bölümler şüphesiz vardır. Yine Moğollar tarafından yakılan Bağdat kütüphanesinde İkinci Halife Ömer tarafından yakılan Bağdat kütüphanesinde kaç eser vardı, neler yakılmıştı bilemiyoruz. Bilim adamlarına yapılan baskılar, fatihler tarafından yakılan kütüphaneler dikkate alınması gereken bir olgudur (s. 174-181). Ünsal Öztürk bu konuda Harran bölgesine işaret etmekte, İsa'dan önceki asırlarda bu bölgede zengin bir bilimsel birikimin, bilimsel çabanın var olabileceğini, bu asırlarda bölgede tıbbın gelişmiş olabileceğini söylemektedir. İlk çağlarda Harran denildiği zaman, Harran Üniversitesi denildiği zaman Asuriler-Süryaniler akla geliyor.

Burada önemli bir soruna dikkat çekme gereği var. "Dünya dönüyor" önermesiyle Alevilerdeki "Doğuş" önermeleri iki farklı ilişki olarak algılanabilir. "Dünya dönüyor" önermesi doğa olayları ile ilgilidir. Doğanın kavranmasıyla, açıklanmasıyla ilgilidir. Tamamen bilimsel bir konudur. Ceninin ana rahminde ilk kırk günde teşekkül etmesi de doğa olayıdır. Bu da bilimin konusudur. Ama burada ayrıca bir inanç da söz konusudur.

Alevilik bir inanç sistemidir. “Dünya dönüyor” önermesinde ise bir inanç yoktur. Bu önerme çerçevesinde gelişen bir inanç yoktur. Alevilik olayının temelindeki bu doğa olayıyla, bilimsel konuyla, Alevilik denildiği zaman akla gelen Alevi inancı arasında ne gibi bir ilişki kurulabilir. Bu konuda düşünmek gerekir. Kişi olarak “Sır” denildiği zaman Hasan Sabbah’ın Alamut’ta yaptığı açıklamaları anlıyorum. Hasan Sabbah, bu sırrı İbni Tahir’e açıklamıştı. Belki bu sır Alamut’taki Büyük Dailer tarafından da biliniyordu (Viladimir Bartol, Fedailerin Kalesi Alamut, Yurt Kitap-Yayın, Çe., Atilla Dirim, Mart 2001, 3. Bas. Ankara, s. 166-178 özellikle s. 169-170, 176-177, 453-454.).

Ünsal Öztürk “Alevilerin Büyük Sırrı” kitabında, Alevilik konusunda yepyeni görüşler ortaya koyuyor. “Kırklar Cemi”nin, “Kırklar

Söylencesi”nin çözümlenmesi başlı başına bir yeniliktir. Şamanların ve Alevilerin hareketinin zıt yönlerde olması, şaman ile Alevi arasında hiçbir benzerliğin bulunmaması yine dikkate değer bir yeniliktir. Ali Yıldırım, Haşim Kutlu, İbrahim Bahadır, Ali Ülger, Mehmet Bayrak, İbrahim Seven, İmam Canpolat gibi araştırmacıların bu görüşleri nasıl değerlendirecekleri benim için merak konusudur. Bu araştırmacıların, hem bu yenilikler hakkındaki düşünceleri, hem de tıbbi gerçekler ile inanç olayı arasındaki ilişkiler hakkındaki düşünceleri önemlidir kanısındayım.

Prof. Abdülbaki Gölpınarlı’nın “Alevi Beştaşı Nefesleri” (Remzi Kitabevi, İstanbul 1963) isimli bir kitabı var. Bu kitapta Yeksani’ye ait olan bir şiir de var. Bu şiirde Yeksani şöyle diyor:

“Kırklar Arş üstünde kurdular cemi

Mahabbet hakkoldu sürdüler demi

Balçıktan yarattı Mevla Adem’i

Ben ol zaman atam belinde idim.” (s. 77)

Bu şiir Ünsal Öztürk’ün kitabında da var (s. 211). Ünsal Öztürk’ün kitabında Seyyid Mehemmet Abdal’ın, Davut Sulari’nin, Pir Sultan’ın, Nesimi’nin aynı içerikte şiirleri de var (s. 212-214). “Kırklar Cemi”, “Kırklar Söylencesi” bu şiirlerde kapalı bir şekilde anlatılmaktadır. Profesör Gölpınarlı acaba kitabına aldığı bu şiirin içeriğinin bilincinde midir? Bu kanıda değilim. “Kırklar Cemi”nin, “Kırklar Söylencesi”nin bilincinde olan Başköylü Hasan Efendi’dir. Başköylü Hasan Efendi, Naci’nin, Naciye’nin, Kırkların, Şit Peygamber’in, Üçlerin, Beşlerin, Yedilerin, Sır Örtüsü’nün, Can-Canan-Çoban’ın bilincindedir. Başköylü Hasan Efendi’nin “Varlığın Doğuşu” isimli kitabı Ünsal Öztürk’ün yararlandığı, gündeme getirdiği bir kitaptır (s. 237-246).

Alevilere Eleştiri

Ünsal Öztürk’ün Alevilerin Büyük Sırrı kitabındaki görüşleri özellikle “Kırklar Söylencesi” ile ilgili görüşleri, yerleşik görüşleri,

düşünceleri, duyguları sarsıcı niteliktedir. Bu doğa olayları ile ilgili bir süreçtir, bilimsel bir süreçtir. Kişi olarak bu düşüncelerin inandırıcı olduğunu düşünüyorum. İlk çağlarda, İslamiyet’ten önce bilimsel çalışmaların Aleviler arasında çok ileri olduğu, geliştiği anlaşılıyor. Bunun güçlü bir hipotez olduğu düşünülebilir. Bugün ise Aleviler Ali, Hasan, Hüseyin diyerek, on iki imamlar diyerek, bu imgelere bağlanarak geri bir kültür, geri bir

düşünsel ortam ortaya koyuyorlar. O zaman şöyle denebilir: İslamiyet'ten önceki yıllarda, İsa'dan önceki çağlarda bu kadar ileri olan Aleviler, ana rahmindeki ilk kırk günü bile anlayabilen, çözümleyebilen Aleviler bugün neden geri bir düşünsel ortam ortaya koyuyorlar? Müslümanlığın hiçbir kuralını yerine getirmeyen, Müslümanlığı yaşamayan Aleviler neden "Esas Müslüman biziz" deyip duruyorlar? Alevi yazarların, Alevilik konusunda araştırmalar, incelemeler yapan kişilerin bu olgular üzerinde düşünmelerinde yarar vardır. Alevi düşüncesindeki bu gerilemenin tarihsel olarak irdelenmesi de gereklidir.

Bütün bunlar Alevilerdeki kafa karışıklığının devam ettiğini de göstermektedir. Aleviler cem evlerine vurgu yapıyor, hükümetten cem evlerini talep ediyor. "Biz Alevi'yiz, biz ibadetimizi cem evlerinde yaparız, cem evlerini talep ediyoruz" diyorlar. Devlet ve hükümet, Diyanet İşleri Başkanlığı aracılığıyla bu talebe şu karşılığı veriyor: "Alevilik Müslümanlığın bir koludur. Alevilik Müslümanlık içinde yer alan bir kültürdür. Müslümanların ibadet yeri de camilerdir..." Bu cevap üzerine Aleviler yine "Biz Aleviyiz, cem evlerini istiyoruz" diyorlar. Ama sadece bu kadar söylüyorlar. Halbuki devlet ve hükümetin "Alevilik Müslümanlık içinde yer alan bir kültürdür, Müslümanların ibadet yerleri de camilerdir" açıklamasına karşı Aleviler "Biz Alevi'yiz, Müslüman değiliz. Alevilerin ibadet yeri cem evleridir. Aleviler Müslüman değildir ki camiye gitsinler, Hıristiyanlar camiye gidiyor mu?" diyebilmelidir. Ama Aleviler "Biz Aleviyiz" diyorlar. Ama "Biz Müslüman değiliz" diyemiyorlar. Bunun ötesinde, "Esas Müslüman biziz" diyerek oyalanıp duruyorlar.

Kafa karışıklığının Alevi kurumlarında, Alevi araştırmacılarında da görmek mümkündür. Pir Sultan Abdal Kültür Dernekleri Başkanı ve Alevi ve Bektaşî Federasyonu Yönetim Kurulu üyesi Kazım Genç, Neşe Düzel ile yaptığı bir röportajda, "Alevilik İslamiyet'in içinde değildir" diyor (Radikal, 10 Ekim 2005). Röportaj bu başlık altında yayımlanmış. Ama aynı röportajda Neşe Düzel'in "Aleviler kendilerini Müslümanlığın bir mezhebi olarak mı, ayrı bir din olarak mı görüyorlar?" şeklindeki sorusu üzerine Kazım Genç "Alevilerin peygamberi de Hazreti Muhammed'dir" ve tanrı, peygamber ve halife anlamında 'Hak, Muhammed, Ali' üçlüsü Alevilerin de rehberidir" diyor. Bu Alevilerdeki kafa karışıklığının açık bir örneğidir. Pir Sultan Abdal Kültür Dernekleri Başkanı ve Alevi ve Bektaşî Federasyonu Yönetim Kurulu üyesi Kazım Genç, "Alevilerin peygamberi de Hazreti Muhammed'dir" diyerek "Hak, Muhammed, Ali üçlüsü Alevilerin de rehberidir" diyerek, "Alevilik İslamiyet içinde değil" düşüncesini bizzat kendisi boğmuş olmaktadır. Eğer Alevilerin rehberi de "Allah, Muhammed, Ali" üçlüsüyse, o zaman Aleviler Müslüman demektir. O zaman da, "Alevilik" diye bir kategoriden söz konusu etmek doğru değildir.

Türkiye'de resmi görüşün önemli bir boyutu da laiklik anlayışında ortaya çıkmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin laik olduğu vurgulanmaktadır. İbadet yeri olarak cem evlerinin yasak olduğu, ama Alevilerin günde beş vakit ezan dinledikleri, dinlemeye mecbur edildikleri bir siyasal sistem, devlet sistemi nasıl laik olabilir? Alevilerin bu sürece karşı bir eleştirileri olduğu görülmektedir. Ama "Türkiye laiktir, laik kalacaktır" propagandasın da daha çok Aleviler tarafından yapıldığı görülmektedir. Bu da Alevilerdeki kafa karışıklığının başka bir boyutudur.

İsmail Beşikçi. 2005.

<https://alev-i.com/ismail-besikci-alevilerin-buyuk-sirri-2/>